

Burgerlijke aansprakelijkheid in schoolverband

*Prof. dr. Alois VAN OEVELEN
Gewoon hoogleraar Universiteit Antwerpen*

1 BURGERLIJKE AANSPRAKELIJKHEID EN STRAFRECHTELIJKE VERANTWOORDELIJKHEID

- A. Begrip **burgerlijke aansprakelijkheid**: juridische gehoudenheid tot herstel van aan een andere persoon veroorzaakte schade
- B. **Strafrechtelijke verantwoordelijkheid**
  1. **Begrip**: door rechter ter verantwoording kunnen worden geroepen en een door de wet bepaalde straf of een andere sanctie kunnen opgelegd krijgen wegens het schuldig zijn aan een in de wet omschreven strafbaar feit (=misdrijf)
  2. **Band** tussen burgerlijke aansprakelijkheid en strafrechtelijke verantwoordelijkheid
    - a) Eenzelfde handeling kan zowel een burgerrechtelijke aansprakelijkheid als een strafrechtelijke verantwoordelijkheid meebrengen, bv. door overtreding van Wegverkeersreglement verwondt autobestuurder een voetganger
    - b) Slachtoffer van misdrijf kan zowel voor de burgerlijke rechtbanken (vredegerecht en rechtbank van eerste aanleg) als voor de strafrechtbanken (politierechtbank, correctionele rechtbank, hof van assisen) vergoeding vragen voor de schade geleden door het misdrijf
- C. **Soorten** burgerlijke aansprakelijkheid: contractuele en buitencontractuele aansprakelijkheid
  1. **Contractuele aansprakelijkheid**
    - treedt in als er tussen twee partijen een geldige overeenkomst is gesloten en als een van hen een fout begaat in de nakoming van haar contractuele verplichtingen waardoor aan de wederpartij schade wordt veroorzaakt
    - voorbeeld : werknemer komt zijn contractuele verplichtingen uit de arbeidsovereenkomst niet na en veroorzaakt daardoor schade aan zijn werkgever
  2. **Buitencontractuele aansprakelijkheid**
    - **Begrip** : aansprakelijkheid die een persoon kan oplopen voor schade die, buiten enig contractueel verband, aan een andere persoon werd berokkend
    - **Soorten**:
      - A. voor eigen foutief gedrag
      - B. voor het foutieve gedrag van de personen voor wie men moet instaan
      - C. voor gebrekkige zaken die men onder zijn bewaring heeft
      - D. voor dieren waarvan men eigenaar is of die men onder zijn bewaring heeft
      - E. voor de instorting van een gebouw waarvan men eigenaar is

A. Voor **eigen foutief gedrag**

- **Constitutieve bestanddelen**

- Fout
- Schade
- Oorzakelijk verband tussen beide

- **Foutbegrip** : twee mogelijkheden

- schending van een wettelijke of reglementaire norm die een bepaald gebod of verbod oplegt
- niet-naleving van de algemene zorgvuldigheidsverplichting

B. Voor het **foutieve gedrag van de personen voor wie men moet instaan**

(i) **Ouders** voor de schade veroorzaakt door hun minderjarige kinderen

- berust op vermoeden van fout van ouders in opvoeding van hun kind of bij uitoefening van toezicht op hun kind
- voorwaarden:
  - fout of objectief onrechtmatige daad van minderjarig kind
  - schade aan derden
- vermoeden kan door ouder worden weerlegd door tegenbewijs van goede opvoeding en voldoende toezicht
- aansprakelijkheid kan bestaan naast die van de leerkrachten

(ii) **Leerkrachten** voor de schade veroorzaakt door hun leerlingen

- berust op vermoeden van fout van leerkracht bij uitoefenen van toezicht op leerling
- voorwaarden :
  - hoedanigheid van leerkracht
  - fout of objectief onrechtmatig gedrag van leerling
  - leerling staat onder toezicht van leerkracht
  - schade aan derde
- vermoeden kan worden weerlegd door bewijs van voldoende toezicht
- te beschouwen in samenhang met beperkte persoonlijke aansprakelijkheid als ambtenaar (officieel onderwijs) of als werknemer (vrij onderwijs) (zie verder)
- kan bestaan samen met aansprakelijkheid van ouders of school

(iii) **Aanstellers** voor de schade veroorzaakt door hun aangestelden

- voorwaarden :
  - hoedanigheid van aansteller, d.w.z. band van ondergeschiktheid van aangestelde t.o.v. aansteller
  - fout of objectief onrechtmatige daad van aangestelde
  - schade aan derde
  - schadeverwekkend feit is gebeurd in de bediening van de aangestelde en moet daarmee in verband staan
- onweerlegbaar vermoeden van aansprakelijkheid
- kan bestaan samen met aansprakelijkheid van ouders en/of leerkrachten

C. Voor **gebrekkige zaken** die men onder zijn bewaring heeft

- begrip gebrek in de zaak
- oorzakelijk verband tussen het gebrek en de schade
- begrip bewaarder van een gebrekkige zaak
- vermoeden van aansprakelijkheid enkel ten gunste van de benadeelde
- tegenbewijs door bewijs van vreemde oorzaak als oorzaak van de schade

D. Voor **dieren** waarvan men eigenaar is of die men onder zijn bewaring heeft

- alle soorten dieren die vatbaar zijn voor toe-eigening
- schade aan een derde
- oorzakelijk verband tussen het gedrag van het dier en de schade
- aansprakelijkheid van de eigenaar of van de bewaarder
- geen aansprakelijkheid als het dier normaal en voorzienbaar heeft gehandeld en de benadeelde of een derde een fout heeft begaan in oorzakelijk verband met de schade

E. Voor **instorting van gebouw** waarvan men eigenaar is

- begrip gebouw
- gehele of gedeeltelijke instorting
- instorting ten gevolge van een verzuim in het onderhoud of gebrek in het gebouw
- schade aan derde
- aansprakelijkheid van eigenaar

2 DE AANSPRAKELIJKHEID VAN DE SCHOOL

- A. Aansprakelijkheid voor **schade aan personeelsleden**
- Schadegeval is te beschouwen als een **arbeidsongeval** van het personeelslid :
    - begrip : ongeval dat het personeelslid tijdens en door het feit van de uitvoering van zijn functie overkomt en dat een lichamenlijk letsel veroorzaakt
    - gevolg : toekenning van wettelijk bepaalde arbeidsongevallenvergoedingen en geen aansprakelijkheid van school als werkgever, behalve :
      - bij een opzettelijk veroorzaakt arbeidsongeval
      - bij een arbeidswegongeval of een verkeersongeval
      - bij een zwaarwichtige tekortkoming van de werkgever aan de bepalingen van de Welzijnswet
  - Schadegeval is **geen arbeidsongeval** van personeelslid of veroorzaakt **andere schade dan lichamenlijk letsel** :
    - schade aan goederen, morele schade ...
    - **aansprakelijkheid van school** voor eigen foutief gedrag, als aansteller voor fouten van haar aangestelden, als bewaarder van een gebrekkige zaak of als eigenaar van een ingestort gebouw
- B. Aansprakelijkheid voor **schade aan leerlingen**
- Schadegeval is te beschouwen als een **arbeidsongeval** van een leerling
    - **voorwaarde** : leerling is onbezoldigde stagiair in een onderneming of doet stage in raam van lerarenopleiding
    - **niet mee gelijk te stellen** : praktijklessen in secundair onderwijs
    - toepassing van de **arbeidsongevallenwetgeving**, behalve voor ongevallen op de weg van en naar de stageplaats en voor schadeloosstelling voor tijdelijke arbeidsongeschiktheid
    - school, universiteit of hogeschool wordt voor de toepassing van de arbeidsongevallenwetgeving **als werkgever beschouwd**
    - geen aansprakelijkheid van de school als werkgever, behalve in de reeds vermelde gevallen (zie II, A, 1)
  - Schadegeval is **geen arbeidsongeval** van leerling of veroorzaakt **andere schade dan lichamenlijk letsel** :
    - **aansprakelijkheid van school** voor eigen foutief gedrag, als aansteller voor fouten van haar aangestelden, als bewaarder van een gebrekkige zaak, als eigenaar of bewaarder van een dier of als eigenaar van een ingestort gebouw
- C. Aansprakelijkheid voor **schade aan derden**
- **aansprakelijkheid van school** voor eigen foutief gedrag, als aansteller voor fouten van aangestelden, als bewaarder van een gebrekkige zaak, als eigenaar of bewaarder van een dier of als eigenaar van een ingestort gebouw

3 DE AANSPRAKELIJKHEID VAN PERSONEELSLEDEN VAN DE SCHOOL

- A. Aansprakelijkheid voor **schade aan leerlingen**
1. Schadegeval is te beschouwen als een **arbeidsongeval van de leerling** :
    - voorwaarde, toepassingsgebied en gevolg : zie II, B, 1
    - geen aansprakelijkheid van personeelslid, behalve in de gevallen vermeld in III, A, 1
  2. Schadegeval is **geen arbeidsongeval** van leerling of veroorzaakt **andere schade dan lichamelijk letsel** (bv. morele schade of schade aan goederen)
    - personeelslid kan enkel aansprakelijk worden gesteld in geval van
      - (i) **opzettelijke fout**
      - (ii) **zware fout**
      - (iii) **gewoonlijk voorkomende lichte fout**
- B. Aansprakelijkheid voor **schade aan personeelsleden** die zijn tewerkgesteld in dezelfde school-werkgever :
1. Het schadegeval is een arbeidsongeval van het personeelslid van dezelfde school-werkgever
    - dezelfde regeling als in II, A,1
  2. Het schadegeval is geen arbeidsongeval van het personeelslid of veroorzaakt andere schade dan een lichamelijk letsel (bv. morele schade of schade aan goederen)
    - dezelfde regeling als in III, A, 2
- C. Aansprakelijkheid voor **schade aan de school of aan derden**
- dezelfde regeling als in III, A, 2

4 DE AANSPRAKELIJKHEID VAN LEERLINGEN

- A. **Toepassingsgebied**: de hieronder vermelde regeling geldt zowel voor schade veroorzaakt aan de school, aan de personeelsleden van de school, aan medeleerlingen als aan derden
- B. De **persoonlijke aansprakelijkheid van de leerling** voor zijn eigen foutief gedrag als hij of zij toerekeningsvatbaar is (ongeveer vanaf de leeftijd van 7 jaar)
- C. De **aansprakelijkheid van de ouders** voor de schade veroorzaakt door hun minderjarige kinderen (zie I, C, 2, d), (i)
- D. **Samenloop van aansprakelijkheden**
4. De in punten B. en C. vermelde aansprakelijkheden kunnen worden ingeroepen samen met de eventuele aansprakelijkheid van de school en/of van een of meer leerkrachten

5 TWEE CONCRETE VOORBEEDEN

A. Eerste voorbeeld : **dodelijk ongeval in technische school**

1. Situering

- leraar geeft aan leerlingen de opdracht een plooi bank te verplaatsen
- plooi bank kantelt terwijl het slachtoffer en medeleerlingen bezig waren de plooi bank met een krik op te tillen
- slachtoffer komt onder de plooi bank terecht

2. Gevolg

- strafzaak wegens niet-naleving van veiligheidsvoorschriften en onvrijwillige doding (Correctionele Rechtbank te Brugge en Hof van Beroep te Gent)
- veroordeling van praktijkleraar, werkmeester en werkplaatsoverste
- vrijspraak van directeur en diensthoofd veiligheid

B. Tweede voorbeeld : **vechtpartij in beroepsschool**

1. Situering

- leraar geeft zeventienjarige leerling de opdracht om met een luchtdrukdarm een machine te reinigen
- leraar verwijdt zich om toezicht te gaan uitoefenen op leerlingen in andere werkplaats
- betrokken leerling geeft medeleerling een slag met pistool van luchtdrukdarm

2. Gevolg

- Jeugdrechtbank te Hasselt en jeugdkamer van het Hof van Beroep te Antwerpen
- berisping en aansprakelijkheid van minderjarige
- geen aansprakelijkheid van moeder
- aansprakelijkheid van vader (voor helft)
- aansprakelijkheid van school wegens fout in toezicht van leerkracht (voor helft)